

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Центральноукраїнський державний університет
імені Володимира Винниченка

кафедра педагогіки та спеціальної освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Центральноукраїнського державного
університету
імені Володимира Винниченка
проф. Соболев Є.Ю.

ПРОГРАМА

кваліфікаційного екзамену

**з олігофренопедагогіки, логопедії та спеціальної психології, спеціальних методик
навчання дітей з порушенням інтелектуального розвитку**

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Програму кваліфікаційного екзамену
розглянуто та ухвалено
на засіданні кафедри
педагогіки та спеціальної освіти

Протокол № 9 від 1 лютого 2024 р.

Завідувач кафедри проф. Ракул А.Б.

на засіданні кафедри
психології та соціальної роботи

Протокол № 8 від 13 лютого 2024 р.

В.о.завідувача кафедри доц.Галушко Л.Я.

Пояснювальна записка

Програма атестації з фахових освітніх компонент першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 016 Спеціальна освіта складена на основі освітньо-професійної програми Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка і логопедія) і включає в себе навчальні дисципліни спеціального методичного та корекційного психолого-педагогічного спрямування, а саме: «Корекційну психопедагогіку», «Спеціальну психологію», «Логопедію з практикумом», спеціальні методики викладання шкільних дисциплін (в спеціальних школах для дітей із порушенням інтелектуального розвитку).

Атестація здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти здійснюється у формі атестаційного іспиту. До складання атестації допускаються здобувачі, які виконали усі вимоги навчального плану за всіма етапами освітнього процесу: теоретичного (лекційного), практичного (практичні роботи) та проходження усіх видів практик.

Атестаційний іспит включає такі три модулі:

I модуль. Теорія корекційного навчання та виховання.

II модуль. Спецметодика викладання шкільних дисциплін та логопедії

III модуль. Спеціальна психологія.

Мета атестаційного іспиту - перевірка досягнень здобувачами результатів навчання, визначених на основі освітньо-професійної програми Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка і логопедія).

Атестаційний іспит спрямований на підготовку спеціального педагога, які здатні розв'язувати складні задачі і практичні проблеми спеціальної освіти з метою корекції і компенсації порушення розвитку та соціалізації осіб із порушенням інтелектуального розвитку різних вікових груп. Відповіді здобувачів мають бути ґрунтовні, усвідомлені, системні.

РН 1. Знає сучасні теоретичні основи предметної спеціалізації, здатний застосовувати елементи теоретичного та експериментального дослідження в професійній діяльності.

РН 2. Володіє знаннями в галузі спеціальної освіти при вирішенні освітніх та науково-методичних завдань з врахуванням вікових та індивідуально-типологічних відмінностей учнів, соціально-психологічних особливостей учнівських груп та конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

РН 3. Знає сучасні методи діагностики психічного і фізичного розвитку дитини дошкільного і шкільного віку.

РН 4. Здатний планувати корекційно-педагогічний процес у загальноосвітніх закладах, забезпечувати його реалізацію та оцінку отриманих результатів.

РН 5. Здатний до застосування в освітньому процесі сучасних корекційно-педагогічних технологій.

РН 6. Володіє знаннями сучасної методики і освітніх технологій для забезпечення якості оволодіння навчальними досягненнями.

РН 7. Здатний до рефлексії, має навички оцінювання непередбачуваних проблем у професійній діяльності і обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

РН 8. Здатний організовувати і проводити психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку.

РН 9. Здатний вирішувати питання, пов'язані з комплектуванням та організацією діяльності спеціальних освітніх закладів, здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями мовлення, інтелекту, зору, слуху, опорно-рухових функцій і проводити з ними навчальну, корекційно-педагогічну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходів.

РН 10. Здатний здійснювати спостереження за дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, планувати та проводити з ними корекційно-розвивальну роботу на основі диференційованого та індивідуального підходу.

РН 11. Здатний сприяти соціальній адаптації дітей з порушеннями психофізичного розвитку; готувати їх до суспільної та виробничої діяльності.

РН 12. Здатний організовувати колектив дітей з порушеннями психофізичного розвитку та інтегрованого колективу.

РН 13. Здатний здійснювати педагогічний супровід дітей з особливостями психофізичного розвитку в ролі асистента вчителя інклюзивного класу.

РН 14. Здатний використовувати різноманітні методи та форми виховної роботи, прогресивні прийоми керівництва навчальною, трудовою та суспільною діяльністю учнів.

РН 15. Здатний використовувати сучасні технічні засоби навчання і виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку відповідно до нозології, спеціальну апаратуру, комп'ютерні програми та ін.

РН 16. Здатний співпрацювати з батьками дітей, особами, які їх замінюють, спеціалістами інших галузей (медиками, психологами, вчителями, вихователями).

РН 17. Здатний систематично підвищувати свою професійну компетентність.

РН 18. Здатний застосовувати найновіші досягнення в спеціальній освіті, здійснювати науково-дослідницьку та методичну діяльність.

РН 19. Здатний застосовувати методи діагностування досягнень учнів, здійснювати педагогічний супровід процесів соціалізації та професійного самовизначення учнів, підготовки їх до свідомого вибору життєвого шляху.

РН 20. Здатний забезпечувати охорону життя і здоров'я учнів у корекційному освітньому процесі та позаурочній діяльності.

РН 21. Дотримується у своїй діяльності сучасних принципів толерантності, діалогу і співробітництва.

РН 22. Володіти культурою спілкування, його формами, способами, вербальними і невербальними засобами.

РН 23. Здатний аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтирів.

РН 24. Здатний створювати рівноправний і справедливий клімат у корекційно-педагогічному та інклюзивному середовищі.

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі професійної діяльності (корекційної освітньої, навчально-реабілітаційної), що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 11. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків

ЗК 12. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

Фахові компетентності

ФК 1. Здатність до застосування знань провідних гуманістичних теорій, концепцій, вчень щодо виховання і навчання осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 2. Здатність відстоювати власні корекційно-педагогічні, навчально реабілітаційні переконання, дотримуватись їх у житті та професійній діяльності.

ФК 3. Здатність до застосування психолого-педагогічних, корекційно-методичних та фахових знань.

ФК 4. Вміння відбирати і систематизувати діагностичний, корекційно-педагогічний матеріал з урахуванням вікових, індивідуальних особливостей осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 5. Здатність застосовувати відповідні методи, прийоми, форми, засоби реабілітації і корекційної освіти.

ФК 6. Здатність здійснювати освітньо-корекційний процес з урахуванням психофізичних, вікових особливостей та індивідуальних освітніх потреб осіб з порушеннями психофізичного розвитку в спеціальних та інклюзивних дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах, реабілітаційних установах.

ФК 7. Здатність до застосування знань про основні принципи, правила, прийоми і форми педагогічної комунікації, до здійснення продуктивної професійно-корекційної і навчально-реабілітаційної взаємодії, суб'єкт-суб'єктної комунікації.

ФК 8. Вміння використовувати різноманітні інформаційні джерела та способи отримання інформації у професійних цілях.

ФК 9. Здатність застосовувати основні технологічні підходи до планування власної професійно-корекційної діяльності відповідно до порушень психофізичного розвитку та з урахуванням індивідуальних та вікових особливостей осіб з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 10. Вміння раціонально організувати власну корекційно-педагогічну діяльність, самостійно контролювати її результативність, удосконалювати систему самоорганізації на основі сучасних корекційно-педагогічних технологій.

ФК 11. Здатність до застосування сучасних знань про особливості розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку як суб'єктів навчального, корекційно-освітнього і навчально-реабілітаційного процесів на основі знань та умінь про їхні вікові, індивідуальні особливості та соціальні чинники розвитку і дизонтогенезу.

ФК 12. Здатність до застосування знань про психологічні механізми навчання та виховання дитини для забезпечення спрямованої соціалізації та інтеграції особистості з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 13. Здатність до застосування професійних медико-біологічних знань і практичних умінь і навичок, які є теоретичними основами побудови змісту корекційного, навчально-реабілітаційного процесу.

ФК 14. Здатність оцінити структуру дефекту при порушеннях мовлення, інтелекту,

потенційні можливості розвитку різних сторін особистості дітей і підлітків з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 15. Здатність оцінити клініко-фізіологічні особливості і закономірності фізичного і психічного розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

ФК 16. Здатність виконувати корекційну освітню роботу з профілактики, подолання вад психофізичного розвитку дітей з інтелектуальними, мовленнєвими порушеннями у освітньому, реабілітаційному процесі незалежно від типу закладу і форми організації освітньої діяльності.

ФК 17. Володіння засобами та методами корекції пізнавальних психічних процесів, мовлення, сенсорних порушень, порушень опорно-рухових функцій, емоційно-вольової сфери в процесі виховання дітей.

ФК 18. Здатність організувати інклюзивний дитячий колектив, створювати в ньому умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої суспільної інтеграції.

Атестаційний іспит передбачає усну відповідь здобувача, що охоплює сутність основних проблем, змісту, методів, форм здійснення корекційно-педагогічної діяльності у спеціальних закладах дошкільної та загальної середньої освіти на посадах вчителя-дефектолога, вихователя дітей з порушенням психофізичного розвитку, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти. Відповіді здобувача на питання мають бути лаконічними, аргументованими, системними, чітко віддзеркалювати міжпредметні зв'язки в змісті запитання, мати практичний вихід на професійну діяльність.

Відповіді здобувачів повинні свідчити про:

- осмислення всієї багатозначності педагогічного процесу;
- їх компетентність у важливих питаннях корекційної психопедагогіки, психології осіб із порушенням інтелекту;
- усвідомлення актуальних задач перед сучасною освітою в спеціальних закладах дошкільної та загальної середньої освіти;
- їх готовності до здійснення класичної та інноваційної освітньої діяльності на посадах вчителя-дефектолога, вчителя-логопеда, вихователя дітей з порушенням психофізичного розвитку, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти.

ПЕРЕЛІК ДИСЦИПЛІН ДО АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ ЗА ФАХОМ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

I МОДУЛЬ. ТЕОРІЯ КОРЕКЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ

Олігофренопедагогіка

Зазначений блок дисциплін обґрунтовує необхідність застосування особливих (корекційних, компенсаторних, реабілітаційних, абілітаційних) підходів щодо навчання та виховання осіб із порушенням когнітивного розвитку, озброює здобувача необхідним дидактичним та методичним інструментарієм для досягнення цілей спеціальної освіти.

Зокрема, корекційна педагогіка обґрунтовує специфіку змісту спеціальної освіти, особливості застосування принципів, методів та організаційних форм навчання й виховання. Психологія дітей з порушенням інтелектуального розвитку розкриває психологічні особливості осіб з порушенням інтелекту, визначає психолого-педагогічні умови корекційного впливу на порушений розвиток дитини з метою його поліпшення, максимально можливого виправлення типових недоліків у дошкільному та шкільному віці.

Мета курсу: розкриття перед здобувачами особливої ролі теоретичних знань для успішної професійної підготовки; озброєння системою загальних і фахових компетентностей, як основи подальшої педагогічної майстерності; підготовка фахівця, який здатний розв'язувати складні задачі і практичні проблеми спеціальної освіти - корекція і компенсація порушень психічного розвитку, прооцесу соціалізації осіб із порушенням інтелекту різних вікових груп.

Завдання курсу: *методичні:* сприяти міцному усвідомленому засвоєнню студентами змісту, організаційних форм і методів навчання й виховання дітей з порушенням інтелекту в спеціальних закладах дошкільної та загальної середньої освіти з метою їх навчання, виховання, розвитку та успішної соціальної адаптації; *виховні:* виховувати у студентів соціальну активність, здатність керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості; *розвивальні:* розвивати вміння планувати, організовувати і реалізовувати пізнавальні, розвиваючі і виховні аспекти педагогічного процесу в закладах освіти, забезпечувати диференційований підхід до вихованців, враховувати їхні індивідуальні особливості.

Зміст програми:

Загальні питання теорії корекційної психопедагогіки.

Корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) як наука про виховання, навчання та шляхи корекції аномального розвитку дітей з порушеннями інтелекту. Предмет та завдання корекційної психопедагогіки в системі педагогічних наук. Зв'язок корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки) з медичними науками, загальними та спеціальними психолого-педагогічними дисциплінами, спеціальними методиками. Етапи розвитку та методи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки).

Спеціальна школа для дітей порушенням інтелектуального розвитку (заклад загальної середньої освіти). Типове положення про спеціальну загальноосвітню школу – інтернат (школу, клас) України для дітей з порушеннями фізичного або розумового розвитку.

Принципи відбору дітей у спеціальні освітні заклади, методи відбору. Склад та зміст роботи інклюзивно-ресурсних центрів. Корекція розвитку дитини з інтелектуальними порушеннями як основне специфічне завдання навчально-виховного процесу спеціальної загальноосвітньої школи. Сутність корекційно-виховної роботи. Опора на позитивні можливості учнів у навчально-виховному процесі. Основні напрямки корекційної роботи у спеціальній загальноосвітній школі. Засоби корекції.

Роль дошкільного виховання в корекції недоліків психофізичного розвитку та формування особистості дитини з інтелектуальними порушеннями. Завдання спеціальних дошкільних закладів. Зміст освітньо-виховної та корекційної роботи в спеціальному закладі дошкільної освіти. Специфіка професійної діяльності дефектолога та вихователя.

Провідна роль вчителя-дефектолога у навчанні та вихованні дітей з інтелектуальними порушеннями. Професійно-педагогічні та особистісні якості олігофренопедагога. Професійні знання та вміння. Протипоказання професії дефектолога.

Основи дидактики корекційної психопедагогіки (теорія навчання).

Основні вимоги до змісту освіти в спеціальній загальноосвітній школі (корекційна спрямованість, концентричність розташування матеріалу, реалізація міжпредметних зв'язків, диференціація, науковість, доступність). Характеристика змісту освіти в спеціальній загальноосвітній школі, її освітньо-виховне та корекційне значення. Характеристика основних документів, у яких відображений зміст освіти, принципи побудови навчального плану та навчальних програм.

Шкільні підручники, основні вимоги до них. Характеристика принципів спеціальної дидактики (виховуючий характер навчання, принципи науковості, доступності знань, систематичності та послідовності в навчанні, міцності, наочності знань, свідомості та активності навчання, індивідуальний та диференційований підхід до розумово відсталих учнів, корекційна спрямованість навчання, керівна роль вчителя у навчанні). Корекційно-розвиваюча та практична спрямованість принципів навчання в спеціальній загальноосвітній школі.

Поняття про методи та засоби навчання. Сучасні класифікації методів навчання у спеціальній загальноосвітній школі: за джерелом знань, дидактичною метою, характером пізнавальної діяльності учнів; методи організації, здійснення та стимулювання навчально-пізнавальної діяльності. Критерії відбору методів навчання. Характеристика особливостей реалізації в спеціальній загальноосвітній школі методів організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Раціональне поєднання методів навчання. Елементи програмованого та проблемного навчання в спеціальній загальноосвітній школі. Використання комп'ютерних технологій.

Урок як основна форма організації шкільного навчання. Сучасні психолого-педагогічні вимоги до уроку. Особливості уроку в спеціальній загальноосвітній школі. Типи та структура уроків. Підготовка вчителя до уроку. Зміст та методи аналізу уроку відповідно до корекційної спрямованості. Екскурсія як форма навчальної роботи в спеціальній загальноосвітній школі. Підготовка до екскурсії, вимоги до її проведення. Функції перевірки та оцінки знань, умінь і навичок учнів спеціальної загальноосвітньої школи. Види перевірки знань, їх особливості. Стимулююча та корекційна роль оцінки в спеціальній загальноосвітній школі. Критерії оцінювання знань, умінь, навичок. Специфіка контролю знань, умінь та навичок в спеціальній загальноосвітній школі,

вимоги до його організації. Умови ефективності контролю за навчально-пізнавальною діяльністю учнів із порушеним інтелектом.

Теоретико-методичні основи виховання дітей із порушенням інтелектуального розвитку (теорія виховання).

Сучасні проблеми виховання школярів з інтелектуальними порушеннями. Завдання та зміст виховання в спеціальній загальноосвітній школі. Особливості виховного процесу. Принципи виховання і спрямованість їх на засвоєння учнями загальнолюдських цінностей, зв'язок виховання з життям; єдність свідомості і поведінки; виховання засобами праці і колективу. Основні методи виховання учнів спеціальної загальноосвітньої школи, особливості їх реалізації. Характеристика методів формування моральної свідомості, поведінки аномальної дитини; методів стимулювання дітей з інтелектуальними порушеннями. Корекційна спрямованість методів самовиховання. Диференціація методів виховання та засобів корекційно-виховної роботи в залежності від індивідуальних особливостей розвитку дітей з порушенням інтелекту, соціальних умов виховання.

Значення колективу у вихованні учнів спеціальної загальноосвітньої школи. Корекційний вплив колективу на особистість школяра з інтелектуальними порушеннями. Особливості формування дитячого колективу у спеціальній загальноосвітній школі. Стадії розвитку колективу. Вивчення класного колективу. Шляхи формування колективу школярів з інтелектуальними порушеннями. Індивідуальний та диференційований підхід до учнів залежно від психофізичних особливостей, структури дефекту та стадії розвитку колективу. Педагогічне керівництво колективом. Учніське самоуправління в спеціальній загальноосвітній школі.

Актуальність, завдання та сутність морального виховання учнів спеціальної загальноосвітньої школи в сучасних умовах. Особливості формування моральних уявлень і понять у дітей з інтелектуальними порушеннями. Шляхи морального виховання в навчальній, позакласній та позашкільній роботі. Форми та методи морального виховання учнів спеціальної школи.

Значення трудового виховання в корекції психофізичних недоліків учнів з інтелектуальними порушеннями. Завдання та зміст трудового виховання у спеціальній загальноосвітній школі.

Сутність та завдання естетичного виховання в спеціальній школі, його роль в реалізації корекційних завдань школи. Зміст, форми і методи естетичного виховання в навчальному процесі і позакласній роботі. Педагогічне керівництво естетичним вихованням.

Актуальність та значення екологічного виховання учнів спеціальної школи. Завдання екологічного виховання. Форми та методи екологічного виховання школярів з інтелектуальними порушеннями у процесі навчання та позакласної роботи.

Роль позакласної роботи в корекції недоліків психофізичного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями, формування їх особистості. Завдання та особливості позакласної роботи в школах-інтернатах і групах подовженого дня. Форми та зміст навчальної, корекційної, виховної позакласної роботи. Впровадження засобів народознавства у позакласну роботу спеціальної школи. Особливості гурткової роботи. Особливості та зміст виховання дитини з інтелектуальними порушеннями в сім'ї. Форми та методи роботи спеціальної загальноосвітньої школи з сім'ями школярів.

Основна література:

1. Бондар В.І. Проблеми корекційного навчання у спеціальній педагогіці. Київ, 2005. 174 с.
2. Завітренко Д.Ж., Рацул А.Б. Корекційна психопедагогіка. Харків: ФОП «Піскова М.А.», 2023. 86 с.
2. Миронова С.П. Олігофренопедагогіка : компактний навчальний курс: навч. пос. для ВНЗ. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний університет, 2008. 204 с.
3. Основи спеціальної дидактики / Під ред.. І. Г. Єременко. Київ: Рад. Школа , 1986. 268с.
4. Основи коррекционной педагогикки / Под ред. В. А. Липы. Донецк: Лебідь, 2002. 327 с.
5. Островська К.О., Качмарик Х.В., Дробіт Л.Р. Основи діагностики дітей з розладами аутистичного спектра. Навчальний посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка. 2017. 124 с.
6. Синьов В.М. Основи дефектології: навч. посібник Київ: Вища школа, 1994. 143 с.
7. Синьов В.М., Кобернік Г.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Київ: Видавництво НПУ , 2012. 143 с.
8. Шевцов А.Г. Освітні основи реабілітології. Монографія. Київ: МП Леся, 2009. 484 с.
9. Шульженко Д.І. Корекційний розвиток аутичної дитини:[книга для батьків та педагогів]. Київ: Д.М. Кайдун, 2011. 344 с.

Додаткова література:

1. Мартинчук О.В., Маруненко І.М. Луцько К.В. та ін. Спеціальна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2017. 364 с.
2. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ: АСК, 2004
3. Рацул А.Б., Шишова І.О., Рацул О.А. Корекційна педагогіка. Навч.посібник. Кіровоград: «Код», 2012. 356 с.

II МОДУЛЬ . СПЕЦМЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ШКІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ЛОГОПЕДІЇ

Спеціальні методики викладання шкільних дисциплін (за навчальним планом спеціальної школи для дітей із порушенням інтелектуального розвитку) забезпечують методичну підготовку вчителя-дефектолога до викладання дисциплін у початкових та старших класах спеціальної школи.

Мета: забезпечення фахової підготовки майбутніх вчителів-дефектологів до викладання навчальних дисциплін, визначених навчальним планом спеціальної школи для дітей з порушенням інтелектуального розвитку; проведення позакласної (зокрема, гурткової) роботи, корекційно-розвивальних індивідуальних занять згідно призначення ІРЦ (фахівця інклюзивно-ресурсного центра); вирішення складних задач і практичних проблем спеціальної освіти з метою корекції і компенсації порушень інтелектуального розвитку осіб різних вікових груп; сприяння формуванню у студентів світоглядних позицій щодо власної відповідальності за самовдосконалення; здатності до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Завдання: методичні: розкрити теоретичні засади методики викладання української мови, розвитку зв'язного мовлення, каліграфії, математики, географії, історії,

соціально-побутового орієнтування, трудового навчання, природознавства; *виховні*: виховання в студентів соціальної активності, намагання керуватися в практичній діяльності принципами загальнолюдської моралі, сумлінного ставлення до професії, прагнення до творчості; *розвивальні*: озброєння студентів варіативними технологіями навчання дітей з порушенням інтелекту; формування в майбутніх фахівців відповідних знань, умінь і навичок викладання дисциплін; формування у студентів вміння планувати, організувати і реалізовувати пізнавальні, розвиваючі і виховні аспекти педагогічного процесу в спеціальних закладах дошкільної та загальної середньої освіти.

Зміст програм:

Спеціальна методикою викладання математики

Завдання та зміст курсу методики математики в спеціальній школі. Зв'язок методики математики з навчальними дисциплінами олігофренопсихологією, олігофренопедагогікою, математикою як наукою.

Освітні, виховні, корекційно-розвивальні і практичні завдання вивчення математики в спеціальній школі. Структура навчального курсу математики, розміщення навчального матеріалу по концентрам в програмі з математики для спеціальної школи. Зв'язок навчального курсу математики з іншими навчальними предметами в спеціальній школі. Особливості засвоєння математичних знань учнями з порушеннями інтелекту. Об'єм першочергових математичних знань, умінь і навичок учнів, які приходять до першого класу.

Принципи та методи навчання математики в спеціальній школі. Форми організації навчання математики. Види уроків математики залежно від дидактичної мети. Структура уроків (залежно від дидактичної мети.). Диференціація вимог до окремих груп учнів із різним рівнем розвитку пізнавальної діяльності, різними можливостями у засвоєнні матеріалу. Домашня робота, позакласна робота з математики, її особливості. Контроль та облік знань, умінь і навичок учнів з математики.

Зміст та навчання пропедевтичного періоду вивчення математики. Основні методи роботи вчителя в цей період.

Роль і місце геометричного матеріалу в системі навчання учнів спеціальної школи. Взаємозв'язок вивчення геометричного та арифметичного матеріалу. Особливості оволодіння учнями основам геометричних знань. Завдання та зміст вивчення геометричного матеріалу в спеціальній школі. Організація роботи і вивчення геометричного матеріалу в молодших класах спеціальної школи (точки, лінії кута; круга і кола; трикутника; квадрата, прямокутника; геометричних тіл: кулі, паралелепіпеда, куба). Формування знань про властивості геометричних фігур та тіл в учнів старших класів спеціальної школи (кутів; кола, круга; трикутника; квадрата, прямокутника; геометричних тіл).

Завдання вивчення першого концентру. Наочність, що використовується для вивчення чисел у I класі. Утворення чисел першого десятку. Позначення предметної множини цифрою. Послідовність знайомства з написанням цифр. Місце числа в числовому ряду. Рахунок в прямій і зворотній послідовності. Порівняння множин і чисел. Додавання і віднімання в межах 10.

Завдання вивчення другого концентру. Навчання нумерації в межах 20 (усній та письмовій). Додавання і віднімання в межах 20 без переходу та з переходом через розряд.

Завдання вивчення третього концентра. Вивчення нумерації круглими десятками. Нумерація чисел від 21 до 99. Додавання та віднімання в межах 100 (без переходу та з переходом через розряд). Порядок виконання дій (з використанням дужок і без них).

Основна література:

1. Богданович М.В., Козак М.В., Король Я.А. Методика викладання математики в початкових класах. Київ: А.С.К., 1999. 164 с.
2. Басюра В.І. Методичні рекомендації до курсу Методика викладання математики в допоміжній школі. Київ: ІЗМН, 1998. 207 с.
3. Листопад Н.П. Геометрична складова математичної компетентності молодшого школяра: сутнісна характеристика. Початкова школа. 2011. № 8. С. 51-54
4. Спеціальна методика викладання математики в допоміжній школі: Курс лекцій. Ч.2 /Упорядники: О. В. Гаврилов, О. М. Ляшенко, Н. І. Королько. Кам'янець-Подільський: ПП Мошинський В.С., 2006. 210 с.
5. Спеціальна методика викладання математики в допоміжній школі / Упорядники О.В. Гаврилов, О.М. Ляшенко. Хмельницький: ПП Пантюк С.Д., 2003. 203 с.

Додаткова література:

1. Основи спеціальної дидактики /Під ред. І. Г. Єременка. Київ: Рад. школа, 1975. 197 с.
2. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Спеціальні методики: методика навчання математики» / уклад. В. В. Тарасова. Харків : «Смугаста типографія», 2018. 206 с.
3. Методичні рекомендації до розподілу програмного матеріалу з математики для учнів 1-4-х класів допоміжної школи / Укл. К. Г. Забара. Київ: РУМК, 1988. 87 с.

Спеціальна методика української мови

Закономірності навчання учнів із порушенням інтелекту рідної мови. Методи дослідження результатів мовної діяльності дітей з порушенням інтелекту. Своєрідність розвитку усного мовлення у зв'язку з вивченням предметів і явищ навколишньої дійсності. Труднощі у сприйманні і розумінні прочитаних творів і граматичного матеріалу. Реалізація загальнодидактичних і корекційних прийомів навчання. Завдання та зміст навчання школярів української мови. Корекційна спрямованість предмету. Практичне спрямування навчання рідної мови. Етапи навчання української мови в спеціальній школі.

Характеристика сучасних методів навчання грамоти учнів. Основні напрямки і методи роботи в добукарварний період. Прийоми звукового аналізу та синтезу в період навчання грамоти. Формування графічних навчок учнів у букварному періоді. Прийоми вивчення звуків і букв. Засоби збагачення лексичного запасу учнів. Методика навчання граматики і правопису в спеціальній школі. Значення граматичних знань для оволодіння мовленням. Засоби розвитку мислення. Розвиток зв'язного мовлення на різних етапах навчання української мови.

Структура уроку письма, читання, української мови в спеціальній школі. Підбір вправ для опрацювання окремих розділів курсу, текстів для переказів. Аналіз творчих робіт учнів. Робота над художніми творами, діловими паперами і науково-пізнавальними статтями в спеціальній школі. Роль позакласного читання.

Планування навчальної роботи з української мови в спеціальній школі.

Застосування принципів і прийомів корекційної роботи на уроках мови в спеціальній школі.

Основна література:

1. Вавіна Л.С. Компенсаторно-розвивальні функції змісту освіти з рідної мови учнів зі складним дефектом: Наук.-метод. посіб. Київ: БФ «Візаві», 2001. 58 с.
2. Вавіна Л.С. Методичні основи навчання читання учнів молодших класів допоміжної школи: Метод. м-ли на допомогу вчителю-дефектологу. Львів: ЛОНМІО, 1998. 43 с.
3. Кравець Н.П. Активізація читацької діяльності підлітків з інтелектуальними порушеннями засобами ілюстративного матеріалу підручників літератури. Дніпро : НОК, 2019. Ч. 4.
4. Марченко І.С. Спеціальна методика початкового навчання української мови. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Спеціальність: Корекційна освіта (логопедія). 1-видання. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 288 с.
5. Піонтківська Г.С. Психокорекційна педагогіка. Навчальний посібник: Хрестоматія / За ред. В.М. Синьова. В 2-х томах. Том 1. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. 196 с.

Додаткова література:

1. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Київ: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. Ч.1. 238 с.
2. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка. Київ: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. Ч.2. 225 с.
3. Чередніченко Н.В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення. Навчально-методичний посібник (курс лекцій). Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 208 с.

Ручна праця з методикою

Предмет і завдання трудового навчання. Міжпредметні зв'язки трудового навчання з іншими науками. Процес трудової підготовки та його складові частини. Перспективний педагогічний досвід організації трудової підготовки учнів. Основні вимоги, що ставляться до сучасного вчителя трудового навчання у спеціальній школі. Особливості педагогічної діяльності вчителя трудового навчання у молодших класах.

Особливості процесу трудового навчання. Стимулювання і мотивація трудової діяльності учнів з вадами розвитку. Логічна структура і наступність змісту трудового навчання у молодших класах спеціальної школи. Корекційна спрямованість трудового навчання у спеціальній школі. Дидактичні принципи трудового навчання. Загальнодидактичні принципи трудового навчання. Характеристика принципів. Поняття про методи, прийоми трудового навчання, що використовуються у спеціальній школі. Класифікація методів.

Характеристика методів трудового навчання за джерелами інформації (словесні, наочні і практичні). Характеристика методів трудового навчання за характером пізнавальної діяльності і самостійності учнів. Умови вибору методів трудового навчання у початковій ланці спеціальної школи з урахуванням можливостей учнів.

Форми організації трудового навчання у спеціальній школі. Основні ознаки класно-урочної системи навчання. Характеристика урочних і позаурочних форм трудового навчання у спеціальній школі.

Урок трудового навчання як провідна форма навчальних занять у спеціальній школі. Типи уроків трудового навчання. Структура різних типів уроку. Підготовка вчителя до занять. Планування роботи. Методичні поради до організації і проведення уроків та дотримання ПТБ. Діагностика навчальних досягнень учнів з трудового навчання. Контроль як складова навчального процесу, її складові, функції та принципи. Методи і форми контролю навчальних досягнень учнів у молодших класах спеціальної школи.

Основна література:

1. Бондар В.І. Підготовка учнів допоміжної школи до самостійної трудової діяльності. Київ: Рад. шк., 1988. 128 с.
2. Рацул А.Б., Завітренко Д.Ж. Формування в майбутніх вчителів технологій готовності до професійної орієнтації учнів основної школи: монографія. Київ, 2016. 202 с.
3. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудова підготовка учнів допоміжної школи *Дефектологія*. 2001. № 1. С. 45-47.
4. Мерсіянова Г.М. Професійно-трудове навчання у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах для розумово відсталих дітей: посібник. Київ: Педагогічна думка, 2012. 80 с.
5. Рацул А.Б., Довга Т.Я. Педагогіка: інформативний виклад : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Слово, 2016. 344 с.
6. Хохліна О.П. Розвиток у учнів допоміжної школи усвідомленості учбово-практичної діяльності на заняттях з трудового навчання *Дефектологія*. 2002. № 2. С. 8-11.
7. Хохліна О.П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку. Київ: Пед. думка, 2000. 288 с.

Додаткова література:

1. Хорунжий В.І. Практикум в навчальних майстернях з методикою трудового навчання Тернопіль: «Астон», 2005. 252 с.
2. Бутрім В. Навчати праці естетично, цікаво, творчо, поетично. Початкова освіта, 2004. №23. С.11-15.
3. Макаренко Л. Розширюємо можливості уроку. Трудова підготовка в закладах освіти. 2005. №1. С. 7-10.

Логопедія з практикумом

Зазначений блок спрямований на перевірку знань майбутніх спеціалістів з логопедії. Суспільний запит на фахівців, здатних розуміти специфіку мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку, добирати адекватні методи корекції мовленнєвих порушень та здійснювати корекційно-розвивальний вплив зазначених недоліків не спадає вже котре десятиріччя. Така ситуація обумовлена значенням мовлення як фундаментального засобу пізнавального, особистісного, соціального та в цілому психічного розвитку дитини.

Мета курсу: сформувати у майбутніх логопедів професійну компетентність через озброєння знаннями з етіології, патогенезу та симптоматики мовленнєвих розладів, формування умінь профілактики, діагностики порушень мовленнєвого розвитку та організації корекційно-розвивальної, відновлювальної роботи з дітьми-логопатами

різного віку, а також консультативної роботи з батьками дітей-логопатів та педагогами закладів дошкільної, загальної середньої освіти.

Завдання курсу:

Пізнавальні: озброїти студентів теоретичними відомостями щодо етіопатогенезу та симптоматики порушень мовлення у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку; класифікації порушень мовленнєвого розвитку; методик, методів та прийомів діагностики мовленнєвих порушень; методик, методів та прийомів надання логопедичної допомоги особам з різними порушеннями мовленнєвої функції; особливостей організації логопедичної роботи в умовах освітніх закладів різного типу.

Методичні: навчити організовувати діагностичну та корекційну логопедичну діяльність, диференційовано добирати ефективні методики, методи та прийоми відповідно до потреб кожної особи з порушеннями мовлення.

Практичні: сформулювати вміння діагностувати порушення мовленнєвої функції, у тому числі проводити диференційну діагностику; навчити використовувати методики, методи та прийоми логопедичної корекції з урахуванням етіопатогенезу мовленнєвих порушень; навчити надавати консультативну допомогу батькам дітей з порушеннями мовлення, педагогам закладів освіти, які працюють з дітьми із відхиленнями мовленнєвого розвитку.

Зміст програми

Логопедія, її предмет, об'єкт та мета. Взаємозв'язок логопедії з іншими науками. Принципи та методи логопедичного впливу. Класифікація основних причин порушення мовлення. Короткий огляд основних класифікацій. Будова та функції мовленнєвого апарату.

Класифікація звуків української мови. Формування фонетичної та фонематичної сторони мовлення в онтогенезі.

Визначення дислалії. Механічна дислалія. Функціональна дислалія, її форми. Загальна характеристика етапів логопедичної роботи. Правильна артикуляція приголосних звуків. Види порушень вимови звуків. Методика логопедичної роботи з усунення вад вимови приголосних. Організаційно-методичні засади обстеження дітей із дислалією. Етапи логопедичного обстеження.

Дефекти дзвінкості і глухості приголосних звуків. Методика логопедичної роботи з подолання дефектів дзвінкості і глухості приголосних звуків. Дефекти твердості і м'якості приголосних звуків. Методика логопедичної роботи з подолання дефектів твердості і м'якості приголосних звуків.

Причини та механізми виникнення дизартрії. Класифікація дизартрії. Клініко-психологічна характеристика дітей із дизартрією. Коркова дизартрія. Мозочкові дизартрія. Псевдобульбарна дизартрія. Підкоркова (екстрапірамідна) дизартрія. Бульбарна дизартрія. Клініко-педагогічна характеристика дітей із стертою дизартрією. Мета, провідні принципи та зміст обстеження дитини з дизартрією. Мета та провідні завдання логопедичної роботи при дизартрії. Принципи логопедичного впливу при дизартрії. Етапи логопедичного втручання при дизартрії (мета, завдання, зміст). Методика логопедичної роботи при різних формах дизартрії.

Механізми піднебінно-глоткового змикання в нормі. Етіологія та класифікація ринопалії. Вроджена відкрита ринопалія. Класифікація розщеплень. Психолого-педагогічна характеристика дітей із відкритою вродженою ринопалією. Етіологія,

механізми та симптоматика закритої ринолалії. Особливості мовлення дітей із закритою ринолалією. Етіологія, механізми та симптоматика мішана ринолалії. Мета, основні завдання, принципи та етапи корекційної роботи при ринолалії. Мета, завдання, принципи, методи та зміст логопедичного обстеження при ринолалії.

Порушення голосу: класифікація, симптоматика. Методика корекції голосу у дітей з органічними та функціональними порушеннями фонації. Профілактика порушень голосу у дітей та дорослих.

Характеристика порушень темпу та ритму мовлення. Етіологія, патогенез та симптоматика брадилалії. Етіологія, патогенез та симптоматика тахілалії. Організаційно-методичні засади лікувально-педагогічної роботи при порушеннях темпо-ритмічної організації мовлення.

Заїкання: механізми, етіологія та симптоматика. Класифікація заїкання. Клініко-психологічна характеристика дітей із невротичною формою заїкання.

Клініко-психологічна характеристика дітей із неврозоподібною формою заїкання. Поняття про комплексний підхід до реабілітації заїкуватих. Особливості організації логопедичної роботи із заїкуватими дітьми. Організація навчання та виховання заїкуватих дітей в умовах дошкільного закладу. Особливості логопедичної роботи з подолання заїкання із школярами. Методика логопедичного обстеження дітей із заїканням.

Поняття «алалія». Етіологія алалії. Симптоматика та механізми алалії. Огляд сучасної класифікації форм алалії. Патогенез та симптоматика моторної алалії. Клініко-психологічна характеристика дітей з моторною алалією. Сенсорна алалія. Механізми формування функції розуміння мовлення в онтогенезі. Провідні механізми та симптоматика сенсорної алалії. Мета, завдання, принципи та зміст обстеження дітей із алалією. Комплексний підхід подолання алалії. Особливості логопедичної роботи з дітьми з різними рівнями сформованості мовлення. Принципи, методи та провідні завдання логопедичного втручання при сенсорній алалії.

Поняття афазії. Причини виникнення афазії. Анатомо-фізіологічний аспект дослідження афазії. Класифікація та симптоматика афазії. Принципи логопедичної роботи при афазії. Особливості проведення відновлюваної роботи при різних формах афазії.

Порушення писемного мовлення. Термінологія та визначення порушень читання у дітей. Психологічна класифікація специфічних помилок читання. Причини, механізми та симптоматика дислексії. Класифікація дислексії. Поняття «дисграфія». Класифікація дисграфії. Принципи корекційної роботи при дислексії та дисграфії. Методика розвитку фонематичних процесів. Методика розвитку оптико-просторових уявлень та узагальнень.

Методика розвитку граматичної будови мовлення. Провідні завдання діагностики порушень писемного мовлення. Методика раннього виявлення дислексії. Профілактика дислексії та дисграфії.

Визначення та характеристика фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення, причини виникнення, психолого-педагогічні прояви, методика корекційної роботи.

Визначення та характеристика загального недорозвинення мовлення, причини виникнення та психологічні механізми дефекту, рівні мовленнєвого недорозвитку, класифікація аномалій мовленнєвого розвитку, методика корекційної роботи.

Основна література:

1. Логопедія : Підручник / За ред. М. К. Шеремет. Вид. 3-тє, перер. та доповн. Київ : Слово, 2015. 776 с.
2. Довідник учителя-логопеда [авт.-упор. С.М. Лупінович] Тернопіль : Мандрівець, 2008. 112 с.
3. Савченко М.А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей. 3-є видання, доповнене. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 160 с.
4. Хрестоматія з логопедії. Навчальний посібник. / За заг.ред. М. К. Шеремет. Київ : Видавництво «Книга-плюс», 2019. 496 с.
5. Хрестоматія з логопедії /За ред. М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. Київ : КНТ, 2006. 205с.

Додаткова література:

1. Журавльова Л.С. Система комплексної корекційної роботи з мовленнєвого розвитку молодших школярів із дисграфією. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. 2020. Вип. 2 (25). С. 44-55.
2. Кабельнікова Н.В. Первинне недорозвинення мовлення: лінгвопатологічний, клінічний та психолого-педагогічний аспекти: навчально-методичний посібник. Херсон : Борисфен-про, 2017. 253 с.
3. Конопляста С. Ю. Ринолалія від А до Я. Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Ін-т корекц. педагогіки і психології. Київ : Книга-плюс, 2015. 312 с.
4. Науково-теоретичні засади розвитку, корекції та реабілітації дітей з психофізичними вадами : монографія / за ред. Томіч Л. М. Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2010. 370 с.
5. Рібцун Ю.В. Професійний довідник учителя-логопеда ДНЗ. Харків : Основа, 2012. 239 с.
6. Синьов В.М., Шеремет М.К., Тарасун В.В. Логопедія /Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. 251 с.
7. Швець О.І. Особливості організації роботи логопеда в умовах навчально-реабілітаційного центру. Кам'янець-Подільський, 2012. 70 с.
URL: http://bnrc-kam-pod.at.ua/Pedagogu/Shvets/dosvid_roboti_shvec.pdf

III МОДУЛЬ. СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Даний блок дисциплін закладає дидактичні та методичні основи підготовки вчителя-дефектолога, асистента вчителя у закладах загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням. Зокрема, педагогіка розкриває принципи, методи, засоби, організаційні форми навчання й виховання; загальна психологія знайомить здобувачів із змістом психологічного дослідження дитини та колективу дітей в освітньому закладі. В подальшому зазначені знання слугуватимуть основою для оволодіння психологією дитини з порушенням когнітивного розвитку та спеціальною педагогікою.

Вступ: Психологічна компетентність – важлива складова професійної майстерності вчителя-дефектолога. Психологія дітей з порушенням інтелектуального розвитку досліджує особливості розвитку психіки в несприятливих умовах. Пізнання та

врахування закономірностей розвитку дітей з порушенням інтелекту є необхідною умовою корекційно спрямованої навчальної та виховної роботи.

Мета курсу: формування компетентного фахівця зі спеціальної освіти шляхом оволодіння інструментарієм для вирішення експертних питань, пізнання та врахування закономірностей розвитку психіки дитини з особливими освітніми потребами, надання їй адекватного психологічного супроводу в освітній та побутовій сферах, покращення якості життя в цілому

Завдання курсу: вивчення психічного розвитку дітей з особливими освітніми потребами в різноманітних несприятливих ситуаціях, надання необхідної психологічної (діагностичної, консультаційної) допомоги вчителям, батькам, дітям з урахуванням їхніх вікових особливостей, пізнавальних, фізичних можливостей.

Здобувач повинен знати:

- своєрідність психічного розвитку дитини у несприятливих ситуаціях (дифузне чи локальне пошкодження мозку, порушення слуху, зору тощо);
- причини відхилень у психічному розвитку, вплив їх на ступінь та форму розумової відсталості;
- особливості пізнавальної діяльності: перебіг психічних процесів, їх розвиток у навчальній діяльності, умови ефективного розвитку будь-якої діяльності та формування засад особистості дитини;
- індивідуально-типологічні особливості дітей з порушенням пізнавальної сфери, етіологію, механізми та структуру порушень; обґрунтувати і розробити стратегію допомоги для покращення якості життя аномальної людини.

Майбутній вчитель-дефектолог повинен вміти:

- з'ясувати причини порушень психічного розвитку, вплив їх на ступінь і форму розумової відсталості (затримки психічного розвитку);
- диференціювати розумову відсталість, затримку психічного розвитку від схожих станів;
- диференціювати затримку психічного розвитку від схожих станів;
- обґрунтовувати й розробляти стратегію допомоги для покращення якості життя аномальної людини.

Зміст програми:

Спеціальна психологія як галузь психологічної науки. Своєрідність розвитку психіки дітей із порушенням інтелектуального розвитку, умови їх ефективного розвитку як предмет вивчення олігофренопсихології.

Завдання вивчення курсу: розкриття своєрідності психічного розвитку, причин відхилень, їх вплив на ступінь, форму розумової відсталості та відмежування її від схожих станів.

Використання міждисциплінарних зв'язків в процесі вивчення психології дітей із порушенням когнітивного розвитку. Поняття інтелектуального порушення, її етіологія. Основні поняття психології дитини з порушенням інтелектуального розвитку. Теоретичне та практичне значення адекватного її визначення. Етіологія інтелектуальної недостатності. Основні поняття олігофренопсихології: корекція, компенсація, реабілітація, абілітація, адаптація, соціалізація. *Психологічні особливості дітей з різними формами олігофренії та їх корекція.* Олігофренія; її особливості, що відрізняють від інших груп інтелектуального порушення. Ступені олігофренії залежно від тяжкості порушення. Вплив часу ураження мозку патогенними факторами на

подальший розвиток дитини-олігофрена. Поняття деменції. Форми олігофренії, їх клінічно-психологічна характеристика: неускладнена, ускладнена порушеннями нейродинамічних процесів, з психопатоподібною поведінкою, грубими порушеннями особистості, порушеннями аналізаторів, мовлення. Поняття анамнезу, збір анамнезу. Методи вивчення дитини.

Структура психологічної характеристики дитини з порушенням інтелектуального розвитку. Особливості вищої нервової діяльності дітей зі стійким порушенням пізнавальної діяльності: слабкість замикальної функції кори головного мозку, недостатня диференціація умовно-рефлекторних зв'язків; переважання охоронного гальмування; інертність нервових процесів; порушення взаємодії першої та другої сигнальних систем.

Особливості відчуттів і сприймання у дітей із порушенням інтелекту: уповільненість, вузькість сприймання, недоліки диференціації відчуттів і сприймання, порушення сприймання простору, руху, часу. Особливості сприймання наочності (картин, ілюстрацій). Методи та засоби корекції функції сприймання.

Особливості мовлення у дітей із порушенням інтелекту та шляхи його корекції і розвитку. Етіологія порушенням мовлення. Характеристика недорозвитку мовлення у дітей із порушенням інтелектуального розвитку: уповільнений темп, бідність словника, недоліки оволодіння значенням слів. Особливості монологічного та діалогічного мовлення. Засоби розвитку мовлення в дітей із порушенням інтелектуального розвитку.

Особливості пам'яті у дітей із порушенням інтелекту та шляхи її корекції. Особливості пам'яті: уповільненість формування нових умовних зв'язків, як основна причина труднощів засвоєння навчального матеріалу; швидкість забування, неточність відтворення. Засоби корекції пам'яті.

Особливості мислення у дітей з порушенням інтелекту та шляхи його корекції. Конкретний характер мислення - головний недолік мислення дітей з порушенням інтелектуального розвитку. Прийоми розвитку мислення у дітей з порушенням інтелектуального розвитку. Причини порушень розвитку особистості дитини з порушенням інтелектуального розвитку. Значення формування потреб у дітей із порушенням інтелектуального розвитку.

Роль соціального середовища та звичок у формуванні характеру і потреб у дитини. Особливості самооцінки в дітей з порушенням інтелектуального розвитку.

Особливості уваги у дітей із порушенням інтелекту та шляхи її корекції. Поняття про увагу. Різновиди і форми уваги. Характеристика особливостей уваги; шляхи корекції функції уваги в дітей із порушенням інтелекту.

Особливості емоційно-вольової сфери у дітей із порушенням інтелекту та шляхи її корекції. Особливості емоційно-вольової сфери: залежність почуття від потреб дитини; співвідношення інтелекту і афекту у дітей із порушенням інтелектуального розвитку. Шляхи корекції емоційної сфери.

Особливості діяльності дитини з порушенням інтелекту та її корекція. Види діяльності. Причини, що зумовлюють недоліки діяльності в дітей із порушенням інтелектуального розвитку. Особливості залучення дітей до різних видів діяльності: ігрової, навчальної, трудової. Характеристика навчальної діяльності дітей з порушенням когнітивного розвитку.

Основна література:

1. Ілляшенко Т.Д., Бастун Н.А., Сак Т.В. Діти із затримкою психічного розвитку та їх навчання. Київ : ІЗМН, 1997. 128 с.
2. Ілляшенко Т.Д., Стадненко Н.М.. Аномальна дитина в школі: Навч.-метод. Посібник. Київ : ІСДО, 1996. 120 с.
3. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія. Київ : Академія, 2020. 224 с.
4. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталого дитини: Підручник. Київ : Знання, 2008. 359 с.
5. Спеціальна психологія. Тексти / За ред. М. П. Матвєєвої, С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 1999. Ч. I. 158 с.
6. Спеціальна психологія. Тексти / За ред. М. П. Матвєєвої, С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2001. Ч. II. 140 с.

Додаткова література:

1. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: Навчал. посібн. Київ: МАУП, 2000. 256 с.
2. Максимова Н.Ю., Мілютіна К.Л., Піскун В.М. Основи дитячої патопсихології: Навчал. посібн. Київ: Перун, 1996. 464 с.
3. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників / Укл.: Н. М. Стадненко, Т. Д. Ілляшенко, Л. В. Борщевська, А. Г. Обухівська. Кам'янець-Подільський: Абетка, 1998. 144 с.
4. Спеціальна психологія. Тексти. Частина 1. / За ред. М. П. Матвєєвої, С. П. Миронової. Кам'янець-Подільський: КПДПУ, 1999. 158 с.
5. Спеціальна психологія. Тексти. Частина 2. / За ред. М. П. Матвєєвої, С. П. Миронової. Кам'янець - Подільський: КПДПУ, 2001 142 с.
6. Стадненко Н.М., Матвєєва М.П., Обухівська А.Г. Нариси з олігофренопсихології / За заг. ред. Н. М. Стадненко. Кам'янець-Подільський: Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільськ. держ. ун-ту, 2002. 200 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ІСПИТУ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка результатів складання екзаменів здійснюється на атестації Екзаменаційною комісією за 100-бальною системою контролю знань, прийнятою в Університеті та національною шкалою і відображаються у відповідних відомостях і протоколах роботи Екзаменаційної комісії (ЕК).

За теоретичну і практичну частину екзамену виставляється одна оцінка за 100 бальною і національною шкалою оцінювання, які переводяться у шкалу ЄКТС. Повторне складання (перескладання) екзамену з метою підвищення оцінки не дозволяється.

- В оцінці **теоретичних** знань випускників враховуються такі позиції:
 - достатність обсягу знань;
 - правильність, повнота, глибина, системність, міцність знань;
 - ґрунтовність обізнаності з основними поняттями, принципами, законами, правилами, фактами, явищами;
 - рівень володіння спеціальною педагогічною теорією і логікою міркувань;
 - рівень здійснення мислинневих операцій – аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення;
 - рівень володіння культурою мовлення у проявах усіх ознак: правильності, точності, виразності, доцільності, змістовності.

Оцінювання **практичних умінь** студентів-випускників здійснюється на основі виявленої ними здатності застосовувати знання з корекційної педагогіки та спеціальних методик навчання української мови в конкретних педагогічних ситуаціях, моделювати корекційний процес в спеціальному навчальному закладі, використовуючи спеціальні методи, прийоми та форми роботи з учнями. В оцінюванні практичних умінь враховуються:

- повнота аналізу проблеми;
- самостійність міркувань, наявність власних суджень щодо трактування проблематики завдання;
- грамотність аргументації;
- використання категоріального апарату.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ
ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО)
РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ**

Шкала оцінювання, ECTS	Стандарт оцінка	<i>Критерії оцінювання</i>
90 – 100	відмінно	<p>Повно, змістовно і аргументовано викладає програмний матеріал. У своїх відповідях спирається на наукові дослідження вчених, користується прийомами порівняльного аналізу, узагальнення, наводить власні приклади та пояснює їх. Проявляє творчий підхід при вирішенні проблеми. Виявляє схильність до науково-дослідної роботи.</p> <p>Правильно, свідомо, усно і письмово, у повному обсязі викладає програмний матеріал; виділяючи основні положення. Проявляє творчий підхід до розкриття (проблеми) теми. Досконало реалізує набуті знання, вміння, навички з практикою.</p> <p>У повному обсязі виявляє знання програмного матеріалу. Чітко і свідомо викладає програмний матеріал в усній і письмовій формі. У своїх відповідях поєднує знання теорії з практикою; виділяє основні положення проблеми. Проявляє елементи творчого підходу при вирішенні актуальних проблем спеціальної науки.</p>
75 – 89	добре	<p>Виявляє знання загального змісту курсу. При розкритті програмного матеріалу наводить власні приклади. Відтворює основні положення програмного матеріалу, але недостатньо творчо вирішує суть проблеми.</p> <p>Виявляє певні знання змісту дисципліни але недостатньо повно розкриває суть теми. При цьому легко виправляє недоліки у відповіді, відзначені викладачем. Наводить власні приклади при відтворенні програмного матеріалу. Правильно але не зовсім точно використовує знання, вміння, навички відповідаючи на поставлені запитання.</p> <p>Основний програмний матеріал відтворює з деякими неточностями. Має труднощі в аргументації, виділенні суттєвих сторін матеріалу, в наведенні прикладів. Легко виправляє помилки за допомогою навідних запитань.</p>
60 – 74	задовільно	<p>Допускає помилки при відтворенні змісту теми, зазнає труднощів в їх усуненні. Відповіді на запитання не повні. Зазнає труднощів у використанні на практиці отриманих знань, вмінь, навичок. В цілому програмний матеріал засвоєний частково.</p> <p>При викладі змісту дисципліни зазнає певних труднощів. Допускає значну кількість помилок у відтворенні програмного матеріалу. Слабо володіє навчальним матеріалом, розкриває суть його змісту. Не досить чітко поєднує набуті знання з практикою.</p> <p>Відповідь характеризується фрагментарністю, не відображає суті проблеми науки, одне із запитань зовсім не розкрито. Студент слабо орієнтується в програмному матеріалі, не здатний використовувати допомогу викладача у формі додаткових запитань.</p>
35 – 59	незадовільно	<p>Відмічено незнання основного змісту курсу, орієнтується лише в розкритті окремих положень. У відповідях допускає грубі помилки.</p> <p>Виявлено незнання основного змісту курсу. У відповідях використовує окремі аспекти предмету.</p> <p>Зовсім не засвоєно програмний матеріал. Відповіді не відповідають змісту курсу.</p>

1 – 34	Неприйнято	Особа повністю не володіє програмним матеріалом. Від відповіді відмовляється.
--------	------------	---

Шкала оцінювання:

90 – 100 балів – відмінно

75 – 89 балів – добре

60 – 74 балів – задовільно

35 – 59 балів – незадовільно

1 – 34 бали – незадовільно

Кількість балів*	Критерії оцінювання виконання практичного завдання
8-10 балів	Студент-випускник виявляє міцні, системні й глибокі знання з корекційної педагогіки, спеціальної методики української мови, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях, демонструє досконале знання і розуміння основних теоретичних положень, володіє науковою термінологією, самостійно аналізує та оцінює методичні прийоми, виявляє і обґрунтовує причинно-наслідкові зв'язки, робить самостійні обґрунтовані висновки, виявляє вміння логічно викладати свої думки.
5-7 балів	Студент-випускник самостійно відтворює навчальний матеріал із логопедії та спеціальних методик навчання дітей із психофізичними порушеннями, виявляє знання і розуміння основних теоретичних положень, допускає незначні помилки під час пояснення окремих методик та у формулюванні наукових термінів, встановлює причинно-наслідкові зв'язки, самостійно аналізує та оцінює педагогічні явища, застосовує знання у стандартних ситуаціях, робить самостійні, але недостатньо чіткі висновки, виправляє власні помилки, виявляє вміння логічно викладати свої думки.
3-4 бали	Студент-випускник самостійно, але неповно відтворює навчальний матеріал із спеціальних методик та логопедії, виявляє недостатній рівень знання й розуміння основних положень корекційної педагогіки, допускає помилки під час пояснення окремих педагогічних явищ та у формулюванні наукових термінів, з допомогою викладача оцінює методичні прийоми, застосовує знання у стандартних ситуаціях, робить нечіткі висновки, частково дотримується логіки під час викладення своєї думки.
1-2 бали	Студент-випускник виявляє поверхові знання й розуміння логопедії та спеціальних методик навчання української мови, відтворює лише окремі методики, дає відповідь у формі висловлювання (судження); допускає суттєві помилки під час пояснення методичних прийомів та у формулюванні наукових термінів, оперує лише загальними фразами, не виявляє вміння логічно викладати свої думки, необхідні практичні навички не сформовані.